

секційне засідання:

***Економіка, організація і управління підприємствами, галузями,
комплексами***

Арич М.І.

аспірант кафедри фінансів

Національного університету харчових технологій

м. Київ, Україна

ЕКОНОМІЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ: СУТНІСТЬ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА СКЛАДОВИХ

Питання визначення результатів діяльності суб'єкта господарювання сьогодні є досить актуальним, так як, по-перше, серед науковців немає єдиної думки щодо їх трактування. Це ще більше спонукає вчених до дискусії з ціллю переконання в своїй правоті, що спричинене, на нашу думку, різною глибиною дослідження та вибраною метою аналізу. По-друге, саме результати підприємства як найповніше характеризують його діяльність у ринковому середовищі господарювання.

Економічні результати діяльності підприємств є досить актуальною темою серед науковців, адже це поняття відображає ефективність роботи всього підприємства. Над дослідженням даної теми працювали такі науковці, як Андрійчук В.Г., Гордієнко К.Д., Козак В.Є., Христич Г.О., Косянчук Т.Ф., Олексюк О.І. та інші.

Науковою основою визначення поняття «економічні результати» є такі категорії, як «ефект», «результат», «економічний ефект» тощо. Тому початок дослідження пропонуємо здійснити з аналізу їх сутності, визначення взаємозв'язку та особливостей використання.

У перекладі з латинської поняття «ефект» означає «результат». Термін «ефект» має значення результату [8, с. 18; 6; 10], тобто наслідку зміни стану

конкретного об'єкта, зумовленої дією різних факторів [6]. Таким чином, виходячи з цього можна виявити часткову взаємозамінність понять «ефект» та «результат». Крім того, дефініція «ефект» позначає абсолютну величину вартісних, натуральних чи умовних оцінюваних параметрів дії (процесу, розвитку) [8, с. 18]. Концептуальною відмінністю між поняттями «результат» та «ефект» є його здатність ураховувати за модулем цільову корисність позитивних і негативних ефектів протягом часу [8, с. 18-19].

Економічний ефект – це різниця між витратами та результатом [10], а також виражений у вартісній (грошовій) формі результат будь-яких господарських дій [12], що дозволяє виміряти економічну ефективність та означає: вихід системи; підсумок, продукт якої-небудь діяльності [1, с. 28-29].

Вивчаючи категорію «ефективність» можна дійти висновку, що вона виражає дійсну сукупність властивостей та параметрів підприємства, які виражають якість його роботи, економічність витрачання ресурсів, раціональність організації технології виготовлення продукції, повноту використання обладнання та робочого часу, продуктивності праці [8, с. 87]. Для визначення ефективності функціонування підприємства треба застосувати комплексний підхід, що включає такі критерії її оцінки, як результативність витрат, цільову результативність і конкурентоспроможність [12].

Економічна ефективність – це показник, який становить собою відношення отриманих результатів із поточними витратами [2, с. 29; 10], що зумовили цей ефект, або з використаними економічними ресурсами. Таким чином, виділяють затратний та ресурсний підходи до визначення ефективності [2, с. 29].

Діяльність будь-якого підприємства супроводжується отриманням певного результату, підходи до визначення яких, можна виділити наступні:

1. Фінансово-економічні результати як оцінка діяльності підприємства, що передбачає виявлення прибутку як частини додаткової вартості, створеної і реалізованої, а також готової до розподілу.

2. Результат діяльності підприємства розглядається як ефект, що розраховується як різниця між величиною умовного економічного результату та витратами на його отримання.

3. Ефективність (результативність) діяльності визначається як співвідношення між результатом і ресурсами, тобто витратами підприємства для його досягнення [5].

Досить ґрунтовно дослідив результати підприємства Турило А.А. Відповідно до його теорії результати діяльності підприємства поділяються на дві ключові складові: ринковий результат та виробничий результат. Крім того, він розрізняє ринковий результат та ринковий економічний ефект, причому кожен з цих елементів має три стадії, остання з яких завершується утворенням кінцевого економічного ефекту. Науковці стверджують, що ринкові результати є синонімом економічних. Ринковий попит на виготовлену продукцію є основою для здійснення процесу «купівлі-продажу», що веде до перетворення «виробничого результату» в «ринковий результат», тобто «продукту» в «ринковий економічний ефект». На думку науковця, головною метою підприємства є отримання економічного ефекту у формі прибутку [7, с. 7].

Важливим для подальшого дослідження є поділ результату на ринковий (економічний) та виробничий. Причому складовою ринкового результату є чистий прибуток (фінансовий результат). Отже, економічний результат є більш ширше поняття і включає в себе фінансовий результат.

Умовний економічний результат – це загальний (брутто) результат (виручка, доход), а економічний ефект трактується як чистий (нетто) результат, зокрема прибуток. Таким чином, величина економічного ефекту розраховується як різниця між економічним результатом та витратами на реалізацію заходу, що викликав ефект [5]. Таке тлумачення результатів підприємства передбачає прирівнення результату підприємства у вигляді виручки чи доходу з економічним результатом.

Отже, проаналізувавши наукову літературу щодо трактування суті економічних результатів та їх класифікації, можна виокремити їх основні види:

1. Дохід (валовий дохід) – всі види надходжень на підприємство коштів у грошовій чи товарній формі, що спричинює збільшення активу чи зменшення зобов'язання [9] у результаті здійснення виробничо-господарської діяльності за певний проміжок часу [1, с. 31].

2. Продукція підприємства – важливий елемент оцінки економічної ефективності основної діяльності підприємства [1, с. 33], що становить собою результат господарської діяльності підприємства та людської праці, представлений у матеріально-речовій формі (матеріальний продукт), у духовній, інформаційній формі (інтелектуальний продукт) або у вигляді виконаних робіт і послуг [4, с. 567].

3. Прибуток – поточний відтворювальний результат підприємства, що характеризує економічну ефективність його діяльності [11, с. 38-39].

4. Приріст власного капіталу – є абсолютною величиною, що відображає поточний накопичувальний результат, так як позитивний його приріст додається до базового значення власного капіталу [11, с. 38].

5. Приріст ринкової вартості підприємства – це підсумковий накопичувальний результат, тому що його приріст додається до ринкової вартості підприємства [1, с. 38].

Таким чином, економічний результат може бути і прибутком, і сумою прибутку та витрат на його отримання, залежно від наукового підходу. При чому необхідною умовою тут виступає ототожнення прибутку з економічним ефектом. Крім цього, економічним результатом є ще виготовлена продукція, приріст власного капіталу та приріст ринкової вартості підприємства, як уже наголошувалося на цьому раніше.

Література:

1. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз: Монографія. – К.: КНЕУ, 2005. – 292 с.

2. Воронін О. Визначення показників економічної ефективності виробництва на основі модифікації ресурсного підходу / О. Воронін // Економіка України. – 2007. – №10. – С. 29 – 37.

3. Гордієнко К.Д. Економічний тлумачний словник. Понятійна база законодавства України у сфері економіки (Вид. 2-е, перероб. і доп.). – К.: КНТ, 2007. – 360 с.

4. Іванілов О.С. Економіка підприємства: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О.С. Іванілов – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.

5. Козак В.Є., Христич Г.О. Економічні результати як елементи оцінки діяльності підприємства [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchnu_ekon/2009_6_2/007-011.pdf.

6. Косянчук Т.Ф. Результативність діяльності підприємства та її діагностика [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/natural/Vchnu/Ekon/2009_3_1/pdf/121-124.pdf.

7. Нусінов В.Я., Темченко А.Г., Кругла Н.М., Нусінова О.В. Оцінка економічних результатів діяльності гірничо-збагачувальних підприємств: Монографія. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2007. – 188 с.

8. Олексюк О.І. Економіка результативності діяльності підприємства: монографія / О.І. Олексюк. – К.: КНЕУ, 2008. – 362,[6]с.

9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>.

10. Сич Є.М., Хотько Т.В. Діагностика ефективності діяльності підприємства [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/2531/2521>.

11. Турило А.М., Зінченко О.А. Фінансово-економічні аспекти оцінки результатів і ефективності діяльності підприємства / А.М. Турило, О.А. Зінченко // Фінанси України. – 2008. – №8. – С. 35 – 44.

12. Якимчук Т.В. Соціально-економічна ефективність підприємства та її значення в сучасних умовах [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2011_2_2/41.pdf.

